

ZAZNAVANJE VARNOSTI V SLOVENIJI – OD NACIONALNIH K LOKALNIM VARNOSTNIM POJAVOM

ANDREJ SOTLAR IN BERNARDA TOMINC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
E-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si, bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si

Povzetek Varnostna politika ne more biti legitimna, če ne upošteva tudi mnenj prebivalcev. Ti svoja stališča o varnostnih vprašanjih najpogosteje izražajo skozi zaznavo varnostnih pojavov. Oblikovalci varnostnih politik in varnostne organizacije, ki jih izvajajo, morajo zato dobro poznati varnostne pojave, kot jih zaznavajo prebivalci. V kratki zgodovini slovenske države je bilo sprva načrtno merjeno predvsem mnenje prebivalcev o varnostnih vprašanjih, v kasnejšem času pa so bile izvedene tudi raziskave, kjer so prebivalci in policisti iz istih lokalnih skupnosti ocenjevali istovrstne varnostne pojave. Praktično vse raziskave kažejo, da prebivalce motijo predvsem societalni (varnostni) pojavi, ki se nanašajo na ekonomsko-socialni položaj posameznika, raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih pa pred kriminaliteto uvrstijo še moteče pojave, povezane z alkoholizmom in onesnaževanjem okolja. Pri tem je zanimivo, da prebivalci in policisti suburbanih in ruralnih okolij podobno zaznavajo varnostne pojave, v primerjavi s prebivalci in policisti iz urbanih okolij, ki večini pojavov tudi pripisujejo večjo resnost.

Ključne besede:

varnostni
pojavi,
javno
mnenje,
lokalna
skupnost,
prebivalci,
policisti

SECURITY PERCEPTION IN SLOVENIA – FROM NATIONAL TOWARDS LOCAL SECURITY PHENOMENA

ANDREJ SOTLAR & BERNARDA TOMINC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
E-mail: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si, bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si

Abstract Security policy cannot be legitimate if it does not also take into account the public opinion. People mostly express their views on security issues through the perception of security phenomena. Security policy makers and the security organizations must therefore be well aware of security issues as perceived by people. In the short history of the Slovenian state, the opinion of residents on security issues was initially systematically measured. Later on, surveys were carried out where residents and police officers from the same local communities assessed similar security phenomena. Practically all surveys show that residents are disturbed mainly by societal (safety) phenomena related to the economic and social situation of the individual, while research on safety in local communities points out disturbing phenomena related to alcoholism and environmental pollution before crime. It is interesting that residents and police officers in suburban and rural areas have a similar perception of security phenomena, compared to residents and police officers from urban areas, who on the other hand, attribute more seriousness to most of the phenomena.

Keywords:

security
phenomena,
public
opinion,
local
community,
citizens,
police
officers

1 Uvod

Pojem varnosti je sam po sebi zapleten, saj ga določata prostor in čas, opredeljujejo pa ga posamezni subjekti (posamezniki, skupine, skupnosti, države, regije itd.), in sicer skozi prizmo lastnih vrednot in norm. Enako velja tudi za grožnje, ki so v bistvu zgolj druga plat medalje. Sodobno varnostno okolje zaznamujejo večdimenzionalne, nadnacionalne in kompleksne grožnje. Hkrati pa je zanj značilen tudi večji poudarek na zagotavljanju varnosti posameznika, kar v preteklosti ni bilo pravilo, saj se je vse vrtelo okrog držav (Grizold in Bučar, 2011). Zato je danes treba varnost obravnavati širše kot kdaj koli poprej (pri tem pa upoštevati družbeno blagostanje, tehnološki razvoj itd.). Varnost namreč ni koncept, katerega meje so jasno določene (Williams, 2012), ampak se neprestano spreminja in prilagaja (Smith, 2002). To pomeni, da ni le težko doseči soglasja o opredelitvi/pomenu določenega koncepta (Williams, 2012), ampak da na področju družbenih ved obstajajo izpodbijani koncepti, ki so predmet nenehnih razprav, saj se znanstveniki, raziskovalci, praktiki, politiki idr. ne morejo poenotiti glede opredelitve, ki bi bila sprejemljiva za vse (Smith, 2002).

Kljub temu praksa raziskovanja na tem področju kaže, da je treba pri preučevanju varnosti upoštevati določena pravila. V poglavju se ukvarjamo predvsem z viri ogrožanja in referenčnimi subjekti, vendar poleg tega različni avtorji navajajo, da je treba pri proučevanju varnosti upoštevati še druga merila. Na primer, Buzan in Hansen (v Grizold in Bučar, 2011) sta v zvezi s preučevanjem varnosti opredelila štiri temeljna vprašanja pri preučevanju varnosti: 1) vprašanje referenčnega objekta (komu ali čemu je treba zagotavljati varnost?); 2) vprašanje suverenosti držav, ali naj se obravnavajo tudi grožnje znotraj in zunaj ozemeljskih meja; 3) vprašanje, ali preučevanje varnosti presega vojaškopolitične razsežnosti; in 4) vprašanje, ali naj se varnost nujno veže na dinamiko groženj. Pavone, Degli-Esposti in Santiago (2015) se v okviru varnostnih študij osredotočajo na naslednje vidike proučevanja varnosti: kdo zagotavlja varnost (varnostni akterji/subjekti); pred kom ali čim je treba zagotavljati varnost (grožnje); komu ali čemu naj se zagotavlja varnost (referenčni objekt); zakaj je zagotavljanje varnosti potrebno; kakšne so morebitne posledice; in pod kakšnimi pogoji naj se zagotavlja varnost? Williams (2008, 2012) k temu dodaja še štiri vprašanja, na katera je treba pri preučevanju varnosti odgovoriti: 1) kaj je varnost; 2) za čigavo varnost pravzaprav gre; 3) kaj je po našem mnenju varnostno vprašanje; in 4) kako lahko dosežemo varnost?

Še posebej, ko gre za vprašanje referenčnega objekta zagotavljanja varnosti, se v zadnjem obdobju v ospredje postavlja človekova varnost. Človekovo varnost lahko opredelimo kot: 1) pristop, ki poudarja pomen temeljnih človekovih dobrin (blaginja kot kazalnik človekove varnosti); 2) dogmatični oziroma intervencionistični pristop (varnost se nujno osredotoča na posameznika); 3) pristop, v skladu s katerim je razvoj zgolj sredstvo za doseganje cilja, ne pa cilj kot tak; in 4) pristop, ki se osredotoča na netradicionalno varnost in civilno družbo (Newman, 2001 v Grizold in Bučar, 2011). Zato pojmovanje zagotavljanja varnosti v današnjem času vključuje različne humanitarne, ekonomske in socialne ukrepe, katerih namen je zmanjšati ali preprečiti trpljenje ljudi. Varnost namreč ne pomeni nič več in nič manj kot to, kar posameznik, ki govori o varnosti, šteje za varnostni problem, in je kot taka izrazito subjektiven pojem (Williams, 2012). Zato je varnost vedno opredeljena s stališča vsakega posameznika in glede na njegove potrebe, vrednote, pričakovanja in značilnosti. Henry Kissinger, politik, diplomat, strokovnjak za nacionalno varnost in prejemnik Nobelove nagrade za mir, je nekoč dejal, da v mednarodnih odnosih »ne šteje tisto, kar je res, ampak tisto, kar verjamemo, da je res« (Pilger, 2014). To pravzaprav velja tudi za zaznavanje varnostnih pojavov in zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Ko obravnavamo varnost posameznika, moramo upoštevati tudi sociološki pogled, ki ga lahko pojasnimo s t. i. Thomasovim teoremom. Ta predpostavlja, da če posameznik določen položaj opredeli kot resničen, potem je treba ta položaj z vidika vseh njegovih razsežnosti in morebitnih posledic obravnavati kot resničen (Merton, 1995; Prezelj, 2005; Scott in Marshall, 2009).

Posameznikovo dojetje varnosti je močno odvisno od dogodkov in razmer na lokalni ravni, saj so posledice varnostnih pojavov najbolj očitne in zaznane prav na tej ravni. Varnost v lokalnem okolju lahko namreč bistveno vpliva na kakovost posameznikovega življenja. (Ne)varno okolje ne ogroža le temeljnih vrednot posameznika in družbe, ampak tudi močno vpliva na njun razvoj. Zato viri ogrožanja determinirajo varnostno politiko ter posledično tudi interese in cilje, ki si jih na področju varnosti zastavlja država (Sotlar, 2008), vse pogosteje pa tudi lokalna skupnost. Viri ogrožanja imajo namreč vedno lokalne posledice ne glede na njihovo globalno, nadnacionalno ali nacionalno poreklo (Sotlar, 2015). Nosilci odločanja (in subjekti zagotavljanja varnosti) morajo torej oceniti, kaj posameznike in družbo dejansko oziroma potencialno ogroža. Varnostni pojavi namreč družbi v veliki meri vsiljujejo, kako in s čim se jim bo zoperstavila, ta pa mora upoštevati svoje resurse in zmogljivosti (Sotlar, 2015).

Zato morajo oblikovalci politik upoštevati javno mnenje, da bi razumeli, zakaj in kako se celotna družba, konkretna lokalna skupnost in posamezniki obnašajo ali odzivajo v določenih okoliščinah. Nosilci odločanja ne smejo preslišati želja in potreb družbe, družbenih skupin in posameznikov. Varnostna vprašanja, kot jih zaznavajo prebivalci v različnih raziskavah, niso nujno vedno popoln odsev stvarnosti, vendar jih morajo oblikovalci politik upoštevati, če želijo zagotoviti legitimnost procesa odločanja in odločitev, sprejetih v zvezi z varnostno in širšo problematiko. Prav tako je pomembno, da v okviru razprav in sprejemanja odločitev ne ustvarjajo moralne panike. Včasih imamo opraviti tudi s sekuritizacijo. To je proces, v katerem politični voditelji in vlade (lahko tudi pod pritiskom interesnih skupin) določeno vprašanje opredelijo kot grožnjo varnosti oziroma ga razglasijo za dejanski varnostni problem. Na ta način lahko legalizirajo ukrepe, ki jih želijo izvesti. Sekuritizacija je odvisna tudi od tega, ali in v kolikšni meri je civilna družba pripravljena sprejeti tovrstne opredelitve političnih in drugih elit. Nevarnost namreč ni le neposredna posledica grožnje kot take, ampak rezultat (politične) razlage te grožnje (Buzan, Wæver in Wilde, 1998). Pri tem torej ne gre (vedno) za resničnost oziroma stvarnost grožnje, ampak za proces, v katerem se vzpostavi enotno razumevanje določenega pojava (Wæver, 2004). Enako pomembno je, da se oblikovalci varnostnih politik ne opirajo le na javno mnenje ali pa instrumentalizirajo proces odločanja za uresničevanje svojih ozkih, političnih ali celo ideoloških interesov. Če oblikovalci politik premorejo dovolj modrosti, upoštevajo tudi ocene strokovne javnosti, dolgoročne politične dogovore in zaveze, širše mednarodno varnostno okolje in izkušnje iz tujine.

Pričujoče poglavje skuša ponuditi odgovor na vprašanje, ali prebivalci in policisti določene varnostne pojave v svoji lokalni skupnosti zaznavajo kot grožnje varnosti ali ne. Pri tem je posebna pozornost namenjena raziskavam o zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih, ki jih je Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru opravila leta 2011 (Meško, Sotlar, Lobnikar, Tominc in Jere, 2012; Tominc in Sotlar, 2012, 2017) in 2017 (Tominc in Sotlar, 2018), čeprav so predstavljene tudi ugotovitve nekaterih longitudinalnih raziskav o varnostnih pojavih v Sloveniji.

2 Javno mnenje o varnostnih pojavih v Sloveniji

2.1 Nekatere značilnosti slovenskega javnega mnenja o varnostnih pojavih

Malešič in Vegič (2007, 2009) sta na podlagi razprav o racionalnosti (odzivnosti), doslednosti, stanovitnosti in zanesljivosti javnega mnenja obravnavala tudi značilnosti javnomnenjskih raziskav v zvezi s skupinami spremenljivk, ki se nanašajo na občutke ogroženosti in zagotavljanje varnosti v Sloveniji, po letu 1990. Burk (v Malešič in Vegič, 2007) meni, da dolgoročni trendi javnega mnenja o varnostnih vprašanjih kažejo, da je javno mnenje zelo organizirano in da se racionalno odziva na dostopne informacije, obenem pa teži k stanovitnosti. Če se spreminja, gre običajno za razumen odziv na spremenjene okoliščine in nove informacije. Intenzivnost javnega mnenja kaže, da imajo posamezniki glede določenih varnostnih vprašanj trdna prepričanja. Zato so včasih določene ukrepe (npr. v zvezi s terorizmom) pripravljeni sprejeti, spet drugič pa imajo do nekaterih pojavov mlačen odnos brez vsakršnih motivacijskih vzgibov (Hartl v Malešič in Vegič, 2007). Ko gre za zapletena strokovna vprašanja (tudi glede varnosti), pa javnost pogosto nima ravno izoblikovanega mnenja, vendar anketiranci vseeno čutijo dolžnost, da vsebinsko odgovorijo na vprašanja (Malešič in Vegič, 2007; Page in Shapiro, 1983).

Malešič in Vegič (2007) na podlagi analize podatkov, pridobljenih z raziskavo *Slovensko javno mnenje*,¹ ugotavljata, da je javno mnenje v Sloveniji visoko organizirano in se racionalno odziva na dostopne informacije. Ugotavljata tudi, da je mogoče odzivanje slovenskega javnega mnenja na ključne varnostne teme označiti kot racionalno, saj so varnostne preference javnosti realne in imajo pomen. Spremembe v odnosu do varnostnih vprašanj so posledica odzivanja javnosti na spremenjene okoliščine in prejete informacije (na primer iz množičnih medijev), kar kaže na precejšnjo stanovitnost mnenja. O tem pričajo številni varnostni pojavi, ki so med drugim zaznani kot grožnja varnosti. Slovensko javno mnenje kaže smiselne (logične) vzorce in ni notranje protislovno, kar kaže na njegovo doslednost (Malešič in Vegič, 2007).

¹ V Sloveniji se kontinuirano in sistematično raziskovanje javnega mnenja o varnostnih pojavih (in seveda o ostalih varnostnih, obrambnih in vojaških vprašanjih) izvaja na Obramboslovnem raziskovalnem centru Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani (običajno v okviru raziskovalnega programa *Slovensko javno mnenje*, ki poteka vse od leta 1968).

V tem smislu se lahko politične elite pri reševanju ključnih varnostnih vprašanj oprejo na javno mnenje. Slovenska javnost ključne projekte države na področju varnosti podpira, vendar ne sledi vedno mnenju političnih elit. Lahko bi rekli, da gre za pragmatičen odnos do konkretnih vprašanj v danem (vrednotnem) kontekstu (Malešič in Vegič, 2009).

2.2 Ugotovitve raziskave Slovensko javno mnenje o (ne)varnosti v Sloveniji

Izsledki longitudinalne raziskave Slovensko javno mnenje med letoma 2001 in 2015 kažejo, da se velika večina anketirancev (prebivalcev Slovenije) na splošno počuti varno (tabela 1).

Tabela 1: Zaznava varnosti/ogroženosti glede na podatke raziskave Slovensko javno mnenje

Se počutite varno ali ogroženo? (v %)	2001	2003	2005	2007	2009	2012	2015
Varno	71,9	81,9	81,8	78,4	72,0	68,0	78,8
Ogroženo	10,9	13,8	9,4	10,4	17,2	22,3	14,0
Ne vem; ne morem odgovoriti; brez odgovora	17,2	4,3	8,8	11,2	10,8	9,7	7,2

viri: Hafner Fink in Malešič, 2016; Hafner-Fink et al., 2013; Jelušič et al., 2005; Malešič et al., 2007, 2009; Toš et al., 2001, 2003

Delež anketirancev, ki se počuti varno, se je med letoma 2001 in 2003 povečal za 10 % in je tudi leta 2005 presegal 80 %. Vendar pa se je trend v letih 2007 in 2009 obrnil in leta 2012 je samo 68 % anketiranih prebivalcev ocenilo, da se počutijo varne. Razloga za to sta lahko nastop gospodarske krize v Sloveniji (in svetu) ter posledično slabšanje socialnih razmer. To je mogoče pojasniti tudi s podatki glede dejavnikov ogrožanja, ki so predstavljeni v tabeli 2. Največje odstopanje od dolgoletnega povprečja je razvidno v letu 2012, ko je dobra petina anketirancev (22,3 %) odgovorila, da se v danih socialnih in političnih razmerah na splošno počutijo ogroženo, pri čemer je bila brezposelnost, ki je tipičen kazalnik gospodarske krize, ocenjena za najbolj ogrožajoč dejavnik.

Tabela 2: Zaznani dejavniki ogrožanja glede na podatke raziskave Slovensko javno mnenje (N = 1.000)

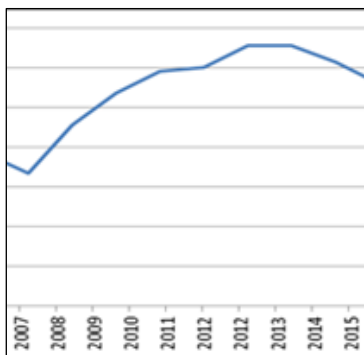
Grožnja/leto	1994	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2012
Brezposelnost	—*	3,35	3,14	3,26	3,24	2,97	3,46	3,73
Kriminaliteta	3,14	3,46	3,28	3,28	3,20	3,20	3,18	3,52
Mamila, narkotiki	2,95	3,45	3,41	3,28	3,21	3,17	3,12	2,95
Prometne nesreče	—*	3,21	3,24	3,16	3,12	3,34	3,22	2,88
Revščina	—*	3,13	3,05	3,08	3,05	2,99	3,25	3,51
Uničevanje okolja	3,17	3,35	3,07	2,91	3,06	3,04	3,12	3,03
Razprodaja državnega premoženja	3,01	3,14	2,87	3,06	2,96	3,03	3,19	3,17
Gospodarski problemi	3,08	3,22	2,99	2,92	2,85	2,69	3,14	3,54
Zmanjševanje števila rojstev	2,25	3,29	3,00	3,09	3,14	2,98	2,60	2,52
Samomori	—*	3,08	2,88	2,82	2,72	2,74	2,74	2,58
Notranjepolitična nestabilnost	2,89	2,94	2,53	2,59	2,45	2,51	2,61	3,06
Begunci, ilegalni priseljenci	2,68	2,98	2,74	2,59	2,49	2,52	2,47	2,01
Zaostajanje na področju znanosti in tehnologije	2,66	2,83	2,33	2,47	2,55	2,41	2,67	2,30
Naravne in tehnološke nesreče	2,80/ 2,76	3,19	2,76	2,62	2,73	2,85	2,83	2,68
Nalezljive bolezni (AIDS idr.)	—*	2,77	2,43	2,21	2,28	2,22	2,23	1,98
Konflikti na ozemlju nekdanje Jugoslavije	2,72	2,74	2,09	2,31	2,22	2,15	2,26	1,78
Skrajni nacionalizem	2,48	2,53	2,2	2,14	2,15	2,07	2,14	1,89
Terorizem	2,45	2,64	2,09	1,87	1,9	1,91	1,79	1,63
Vojaške grožnje s strani drugih držav	2,36	2,21	1,79	1,76	1,68	1,7	1,68	1,39
Spori s sosednjimi državami	—*	—*	—*	—*	—*	—*	—*	1,75
Napadi na računalniške sisteme in omrežja	—*	—*	—*	—*	—*	—*	—*	2,03
Energetska odvisnost od tujine	—*	—*	—*	—*	—*	—*	—*	2,54
Finančna kriza, recesija	—*	—*	—*	—*	—*	—*	—*	3,63

Lestvica: 1 – *sploh ne ogrožja*, 4 – *zelo ogrožja*; * – spremenljivka v raziskavi ni bila zajeta.

vir: Hafner-Fink et al., 2013; Jelušič et al., 2005; Malešič et al., 2007, 2009; Malešič in Vegič, 2009: 105; Toš et al., 1994, 1999, 2001, 2003

Kot je razvidno iz podatkov v tabeli 2, slovenska javnost meni, da na varnost in razvoj Slovenije najbolj vplivajo nevojaški viri ogrožanja, kot so kriminaliteta, socialnoekonomski dejavniki (brezposelnost, revščina, nizka rodnost), prometne nesreče in uničevanje okolja, tem pa sledijo samomori, naravne in tehnološke nesreče, gospodarski problemi ter begunci in ilegalni priseljenci.

Zaznavanje ekonomskih dejavnikov kot virov ogrožanja je bilo leta 1999 precej visoko, nato pa se je trend zlagoma obračal navzdol, dokler ni leta 2007 dosegel najnižje vrednosti. Leta 2009 se je trend ponovno obrnil navzgor, ekonomski dejavniki pa so v splošnem zaznavanju varnosti ponovno pridobivali pomen. Ta trend sovпада tudi z uradnimi statističnimi podatki o stopnji brezposelnosti v Sloveniji (graf 1).

Graf 1: Stopnja brezposelnosti v Sloveniji

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2017

Iz tabele 2 je tudi razvidno, da javnost kot najmanj pomembne pojave, ki vplivajo na varnost v Sloveniji, zaznava terorizem, vojaške grožnje drugih držav in spore z drugimi državami. Prav tako javnost dojema skrajni nacionalizem, nalezljive bolezni in konflikte na območju nekdanje Jugoslavije kot dejavnike, ki ne ogrožajo varnosti. Za najpomembnejše pojave, ki vplivajo na percepcijo varnosti, veljajo societalni dejavniki negotovosti, klasična kriminaliteta ter naravne in tehnološke nesreče. Ti varnostni pojavi izvirajo iz okolja, v katerem anketiranci živijo in delajo, tj. iz njihove lokalne skupnosti.

Podatki, predstavljeni v tabeli 2, razkrivajo še en zanimiv trend, in sicer da so pojavi, kot so kriminaliteta, mamila, narkotiki in uničevanje okolja, ki so leta 1999 veljali za najbolj problematične, postopoma izgubljali svoj pomen, čeprav so leta 2009 še vedno presegli povprečno vrednost. Po drugi strani pa so bili dejavniki, kot so brezposelnost, revščina in razprodaja družbenega premoženja, leta 2009 poleg prometnih nesreč ocenjeni z najvišjimi povprečnimi vrednostmi, kar pomeni, da so jih anketiranci zaznavali kot dejavnike, ki najbolj ogrožajo varnost v Sloveniji. Če

zaznavo prometnih nesreč, ki je vseskozi zelo visoka (čeprav se število prometnih nesreč s smrtnim izidom zmanjšuje), pustimo ob strani, ugotovimo, da je prebivalstvo leta 2009 že čutilo učinke globalne gospodarske in finančne krize, ki se je v Sloveniji odražala v višji stopnji brezposelnosti in revščine. Varnostni pojavi, ki so že desetletje pred tem veljali za pereče probleme, so leta 2009 v očeh anketirancev postali še pomembnejši in bolj ogrožajoči (Tominc in Sotlar, 2012).

Leta 2015 se je Slovenija soočila s posledicami migrantske krize, ki se je odražala tudi v spremembah javnega mnenja. Dogodki, povezani z množičnimi migracijami (begunci, ilegalni priseljenci), so tako na lestvici najbolj ogrožajočih dejavnikov prehiteli socialnoekonomske dejavnike (tabela 3).

Tabela 3: Zaskrbljenost zaradi naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek (v %)

Kako zaskrbljeni ste ...	teroristični napadi	naravne nesreče (poplave, potresi)	tehnološke nesreče (razlitje nafte, jedrske nesreče)	oboroženi spopadi	socialno-ekonomska kriza (nižji standard, brezposelnost)	množične migracije (begunci, ilegalni priseljenci, ekonomski migranti)
Zelo sem zaskrbljen/-a.	16,5	10,6	13,7	14,8	29,9	33,9
Dokaj sem zaskrbljen/-a.	31,3	38,0	34,6	30,4	49,1	42,1
Nisem preveč zaskrbljen/-a.	38,0	39,6	40,0	38,7	18,0	20,2
Sploh nisem zaskrbljen/-a.	13,2	11,4	10,7	15,0	2,6	3,2
Ne vem; brez odgovora.	1,0	0,4	1,0	1,1	0,4	0,6

Vir: Hafner Fink in Malešič, 2015

Na podlagi zgornjih ugotovitev glede racionalnosti (odzivnosti), doslednosti, stanovitosti in zanesljivosti javnega mnenja so v nadaljevanju predstavljeni izsledki raziskovalne dejavnosti Fakultete za varnostne vede na področju zaznavanja (ne)varnosti v Sloveniji.

3 Preučevanje zaznavanja varnostnih pojavov v letih 2011 in 2017

Raziskovalci Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru so v preteklem desetletju opravili več javnomnenjskih raziskav, v katerih so se osredotočili tudi na vprašanja zaznavanja nekaterih varnostnih pojavov, ki v lokalnih skupnostih veljajo za dejavnike ogrožanja varnosti. Te raziskave vključuje Ciljni raziskovalni program *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni*, ki se je izvajal med letoma 2010 in 2012, v obdobju od leta 2015 do 2018 pa je zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih preučevala tudi programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih, ki deluje na Fakulteti za varnostne vede. Ugotovitve, predstavljene v nadaljevanju, so bile oblikovane na podlagi raziskav, opravljenih v letih 2011 in 2017.

3.1 Metoda in vzorec

V obeh raziskavah so sodelovali polnoletni prebivalci Republike Slovenije in policisti. Vzorca sta bila stratificirana, sistematična in naključna. Stratumi so definirani z območjem policijskih uprav (8 enot) in z vrsto občine v posamezni policijski upravi (po ena majhna, srednje velika in velika občina), tako da so v vzorec vključeni policisti 24 policijskih postaj in prebivalci 24 slovenskih občin. Vzorčenje v posameznem stratumu je neodvisno. Sodelovanje anketirancev je bilo prostovoljno, zagotovljena pa je bila tudi zaupnost podatkov. V kvantitativno analizo je bilo leta 2011 vključenih 1.542, leta 2017 pa 1.785 izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

V anketi leta 2011 so anketiranci ocenjevali nabor 65 različnih pojavov, s katerimi se lahko srečajo v lokalni skupnosti, leta 2017 pa se je anketa osredotočila na 38 tovrstnih pojavov. Anketirance smo prosili, naj ocenijo, v kolikšni meri določen pojav po njihovem mnenju predstavlja varnostni problem v lokalni skupnosti, v kateri živijo oziroma delajo.

V nadaljevanju se osredotočamo zgolj na primerjalno analizo tistih pojavov, ki so jih anketiranci ocenjevali tako leta 2011 kot tudi leta 2017. Nekateri drugi pojavi, ki so bili morda poudarjeni v raziskavi iz leta 2011, ne pa tudi v raziskavi iz leta 2017, so omenjeni le v razpravi. Za analizo razlik smo uporabili t-test za neodvisne vzorce ($p \leq 0,05$) in test ANOVA ($p \leq 0,05$).

3.2 Zaznavanje varnostnih pojavov leta 2011

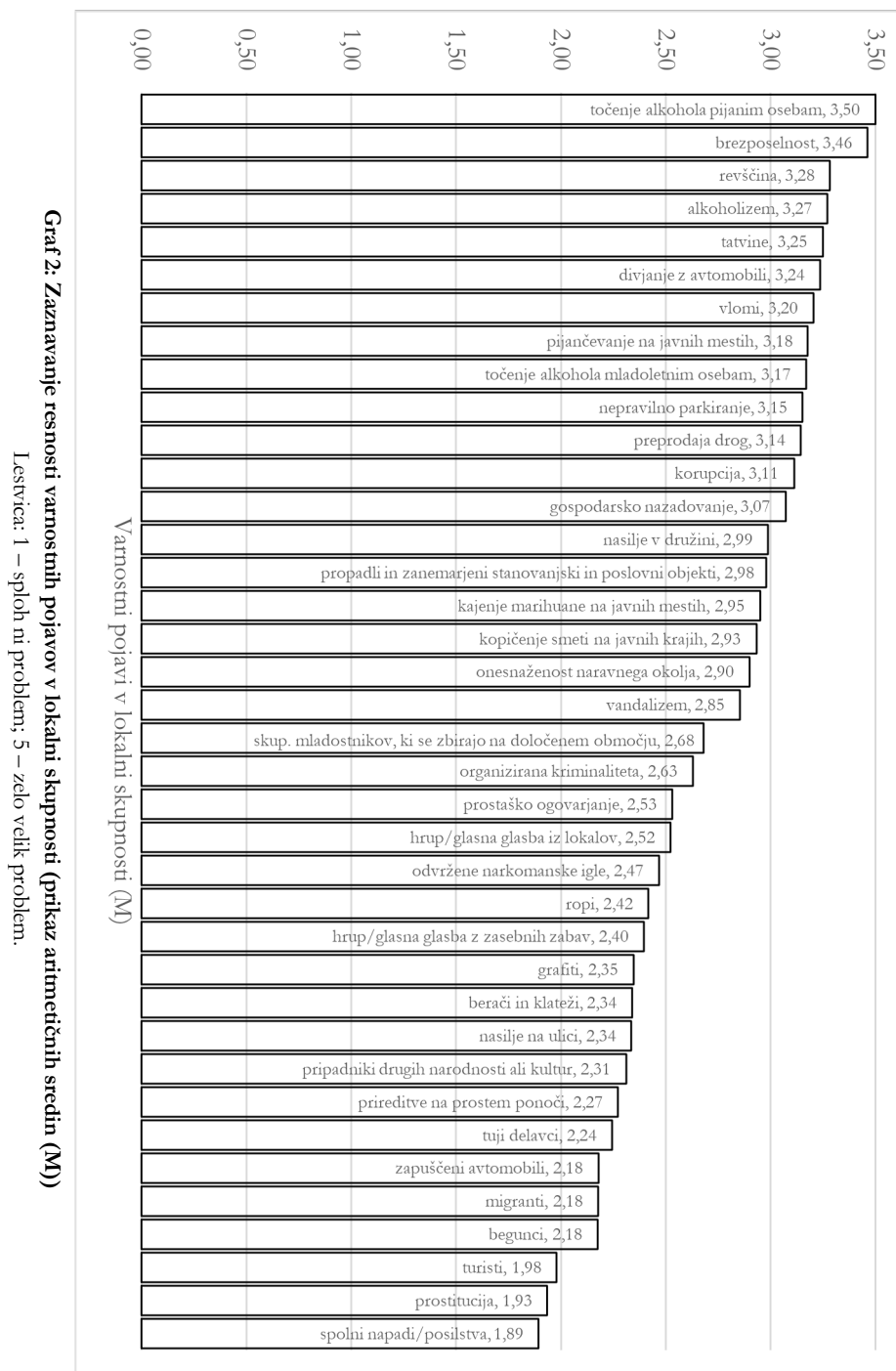
Na začetku prejšnjega desetletja so bili (po mnenju vseh anketirancev – tako policistov kot tudi prebivalcev) za največjo grožnjo varnosti v lokalni skupnosti opredeljeni naslednji pojavi: dejavniki negotovosti (kot sta brezposelnost ($M = 3,95$) in revščina ($M = 3,58$)), izzivi povezani z opojnimi substancami (alkoholizem ($M = 3,35$) in preprodaja drog ($M = 3,56$)), kriminaliteta (preprodaja drog ($M = 3,40$)), ogrožanje prometne varnosti (divjanje z avtomobili ($M = 3,53$)), ekonomski dejavniki tveganja (gospodarsko nazadovanje ($M = 3,41$), gospodarska kriminaliteta ($M = 3,39$) in korupcija ($M = 3,32$)). Za najmanj ogrožajoče dejavnike so bili ocenjeni turisti ($M = 1,85$), spolni napadi/posilstva ($M = 2,19$) ter pripadniki drugih narodnosti ali kultur ($M = 2,19$).

Statistično značilna razlika ($p \leq 0,05$) med stališči prebivalcev in policistov je bila ugotovljena v zvezi z revščino ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,45$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,80$), pri čemer so policisti revščino ocenili za resnejši dejavnik ogrožanja varnosti kot prebivalci. Tudi sicer so policisti dejavnike tveganja in vire ogrožanja ocenili kot resnejše, razen pri pojavih, povezanih z ogrožanjem okolja, ki so jih prebivalci v primerjavi s policisti zaznavali kot bolj ogrožajoče (kopičenje smeti na javnih mestih ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,09$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,91$) in onesnaženost naravnega okolja ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,95$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,74$)). Stališča policistov in prebivalcev se razlikujejo tudi glede pojavov, povezanih z ogrožanjem življenja, telesa, zdravja in spolne nedotakljivosti oseb (nasilje na ulici ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,44$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,82$), spolni napad/posilstvo ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,12$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,31$), prostitucija ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,22$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,49$) in nasilje v družini ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,08$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,60$)). Policisti so te pojave ocenili za bolj ogrožajoče kot prebivalci, čeprav je treba poudariti, da je povprečna vrednost pri teh pojavih razmeroma nizka. To pa ne drži za nasilje v družini, ki je bilo v tej kategoriji dejavnikov zaznано kot najbolj ogrožajoče ($M_{\text{(skupaj)}} = 3,28$).

Statistično značilne razlike so bile ugotovljene tudi v zvezi s pojavi na področju kriminalitete (organizirana kriminaliteta ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,89$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,50$) in preprodaja drog ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,42$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,79$)), migranti ($M_{\text{(prebivalci)}} = 2,31$; $M_{\text{(policisti)}} = 2,86$), alkoholizem ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,25$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,52$) in kajenje marihuane na javnih mestih ($M_{\text{(prebivalci)}} = 3,03$; $M_{\text{(policisti)}} = 3,20$)). Tudi te dejavnike so policisti ocenili kot bolj ogrožajoče.

3.3 Zaznavanje varnostnih pojavov leta 2017

V raziskavi leta 2017 so prebivalci in policisti ocenjevali 38 različnih pojavov, ki jih lahko v lokalni skupnosti zaznavamo kot dejavnike ogrožanja varnosti. V nadaljevanju so predstavljene razlike med zaznavami (varnostnih) pojavov pri prebivalcih in policistih ter vpliv spola in življenjskega/delovnega okolja (urbano – ruralno) na zaznavanje različnih pojavov.

Kot je razvidno iz grafa 2, so bili leta 2017 za dejavnike, ki najbolj ogrožajo varnost v lokalni skupnosti, opredeljeni točenje alkohola pijanim osebam ($M = 3,50$), brezposelnost ($M = 3,46$), revščina ($M = 3,28$), alkoholizem ($M = 3,27$), tatvine ($M = 3,25$), divjanje z avtomobili ($M = 3,24$) in vlomi ($M = 3,20$). Anketiranci pa so za najmanj ogrožajoče dejavnike ocenili spolne napade/posilstva ($M = 1,89$), prostitucijo ($M = 1,93$), turiste ($M = 1,98$), zapuščene avtomobile ($M = 2,18$), migrante ($M = 2,18$), begunce ($M = 2,18$) in tuje delavce ($M = 2,24$).

Da bi ugotovili, kako usklajene so zaznave prebivalcev in policistov glede varnostnih pojavov v lokalni skupnosti, smo pridobljene podatke analizirali z metodo t-test za neodvisne vzorce ($p \leq 0,05$). Primerjava je razkrila le 12 spremenljivk, pri katerih med zaznavami policistov in prebivalcev ni bilo statistično značilnih razlik, in sicer: prostaško ogovarjanje, grafiti, alkoholizem, vandalizem, odvržene narkomanske igle/injekcije, nasilje na ulici, brezposelnost, gospodarsko nazadovanje, nepravilno parkiranje, korupcija, revščina in pijančevanje na javnih mestih. Tako policisti kot prebivalci se strinjajo, da varnost v Sloveniji najbolj ogrožajo dejavniki negotovosti, kot sta brezposelnost in revščina.

Na splošno so bile statistično značilne razlike med stališči prebivalcev in policistov ugotovljene v zvezi s 26 pojavi. Med njimi je 21 pojavov, ki so se policistom zdeli bolj problematični kot prebivalcem. Med pojave, ki po mnenju policistov najbolj ogrožajo varnost, pa so se uvrstili alkoholizem, preprodaja drog, tatvine in vlomi.

V prvo petino najbolj ogrožajočih pojavov se po mnenju prebivalcev uvrščajo točenje alkohola mladoletnim osebam; kopičenje smeti na javnih mestih in divjanje z avtomobili. Med policisti in prebivalci so se v zvezi s temi pojavi pokazale statistično značilne razlike, saj so prebivalci za razliko od policistov menili, da so ti bolj ogrožajoči.

Sklepali smo, da anketiranci določen varnostni pojav zaznavajo kot dejavnik ogrožanja varnosti, če aritmetična sredina presega 3. Tako v tabeli 4 predstavljamo le tiste pojave, pri katerih so se pokazale statistično značilne razlike ($p \leq 0,05$) med policisti in prebivalci ter pri katerih aritmetična sredina presega 3.

Tabela 4: Razlike v zaznavanju pojavov, ki najbolj ogrožajo varnost, med policisti in prebivalci

Varnostni pojav	Prebivalci		Policisti		T-test za enakost aritmetičnih sredin
	M	S. O.	M	S. O.	
Alkoholizem	3,17	1,16	3,52	0,94	-6,15
Točenje alkohola mladostnim osebam	3,22	1,26	3,05	0,98	2,78
Kajenje marihuane na javnih mestih	2,89	1,31	3,11	1,03	-3,48
Preprodaja drog	3,05	1,38	3,36	1,04	-4,58
Kopičenje smeti na javnih mestih	3,01	1,28	2,74	1,00	4,34
Nasilje v družini	2,87	1,27	3,28	0,91	-6,78
Divjanje z avtomobili	3,33	1,24	3,02	0,94	5,03
Tatvine	3,10	1,19	3,61	0,96	-8,72
Vlomi	3,01	1,22	3,68	0,95	-11,23
Propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti	2,92	1,28	3,12	0,98	-3,17

Lestvica: 1 – sploh ni problem; 5 – zelo velik problem.

Zanimalo nas je tudi, ali prihaja do kakršnih koli večjih odstopanj med zaznavami moških in žensk? V večini primerov je aritmetična vrednost višja med moškimi, čeprav je mogoče statistično značilne razlike razbrati le v zvezi s 13 pojavi.

Moški so v primerjavi z ženskami statistično značilno kot bolj ogrožajoče zaznali preprodajo drog, organizirano kriminaliteto, pripadnike drugih narodnosti ali kultur, turiste, tuje delavce, prireditve na prostem ponoči in hrup/glasno glasbo z zasebnih zabav. Pri pojavih točenje alkohola mladostnim osebam, pijančevanje na javnih mestih, kopičenje smeti na javnih mestih, divjanje z avtomobili in onesnaženosti naravnega okolja pa se je tudi pokazala statistično značilna razlika, pri čemer so tokrat ženske te pojave ocenile za bolj ogrožajoče.

V tabeli 5 so predstavljene statistično značilne razlike med moškimi in ženskami, vendar le za pojave, pri katerih je aritmetična sredina preseгла 3.

Tabela 5: Razlike v zaznavanju pojavov, ki najbolj ogrožajo varnost, med moškimi in ženskami

Varnostni pojav	Moški		Ženske		T-test za enakost aritmetičnih sredin
	M	S. O.	M	S. O.	
Točenje alkohola mladostnim osebam	3,10	1,15	3,27	1,23	-2,93*
Pijančevanje na javnih mestih	3,11	1,18	3,28	1,22	-2,96*
Preprodaja drog	3,20	1,24	3,06	1,36	2,22*
Kopičenje smeti na javnih mestih	2,83	1,15	3,07	1,28	-4,08*
Divjanje z avtomobili	3,17	1,12	3,33	1,23	-2,77*
Onesnaženost naravnega okolja	2,82	1,12	3,01	1,25	-3,47*

Lestvica: 1 – sploh ni problem; 5 – zelo velik problem.

* Skupini se med seboj v povprečju statistično razlikujeta pri stopnji značilnosti 0,05.

Če podrobneje pogledamo le populacijo prebivalcev, ugotovimo, da se statistično značilne razlike med spoloma pokažejo pri petih pojavih, ki jih ženske v primerjavi z moškimi zaznavajo kot bolj ogrožajoče (tabela 6).

Tabela 6: Razlike v zaznavanju pojavov, ki najbolj ogrožajo varnost, med prebivalci in prebivalkami

Varnostni pojav	Prebivalci		Prebivalke		T-test za enakost aritmetičnih sredin
	M	S. O.	M	S. O.	
Pijančevanje na javnih mestih	3,09	1,23	3,27	1,25	-2,63
Kopičenje smeti na javnih mestih	2,93	1,25	3,09	1,31	-2,23
Tatvine	3,03	1,16	3,17	1,21	-2,18
Vlomi	2,92	1,17	3,08	1,26	-2,33
Onesnaženost naravnega okolja	2,85	1,22	3,01	1,28	-2,30

Lestvica: 1 – sploh ni problem; 5 – zelo velik problem.

Če pa se osredotočimo le na populacijo policistov, ugotovimo, da je aritmetična sredina v večini primerov višja med policistkami, pri čemer se statistično značilne razlike ($p \leq 0,05$) v tem smislu pojavijo v zvezi s 15 pojavi. Statistično značilne razlike med policisti in policistkami so bile ugotovljene pri 11 pojavih, pri katerih je vrednost preseгла povprečje ($M > 3$) (tabela 7).

Tabela 7: Razlike v zaznavanju pojavov, ki najbolj ogrožajo varnost, med policisti in policistkami

Varnostni pojav	Policisti		Policistke		T-test za enakost aritmetičnih sredin
	M	S. O.	M	S. O.	
Alkoholizem	3,46	0,94	3,88	0,80	-4,08
Točenje alkohola mladostnim osebam	3,00	0,99	3,32	0,92	-2,60
Točenje alkohola pijanim osebam	3,53	0,97	3,76	0,81	-2,16
Tuji delavci	2,57	1,07	3,04	1,02	-3,51
Brezposelnost	3,37	0,98	3,67	0,92	-2,46
Nasilje v družini	3,22	0,90	3,67	0,95	-4,00
Organizirana kriminaliteta	2,85	1,09	3,19	0,93	-2,83
Tatvine	3,57	0,97	3,89	0,86	-2,97
Vlomi	3,63	0,96	3,99	0,81	-3,38
Propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti	3,08	0,99	3,36	0,91	-2,28
Onesnaženost naravnega okolja	2,77	0,96	3,01	0,95	-2,02

Lestvica: 1 – sploh ni problem; 5 – zelo velik problem.

V nadaljevanju smo opravili primerjavo med prebivalci in policisti, ki živijo oziroma delajo v urbanih, suburbanih in ruralnih okoljih, da bi ugotovili, ali pri zaznavanju resnosti varnostnih pojavov v lokalni skupnosti prihaja do kakršnih koli razlik glede na kraj prebivališča oziroma dela.

Analiza ANOVA je pokazala, da med prebivalci in policisti obstaja statistično značilna razlika ($p \leq 0,05$) pri vseh varnostnih pojavih, razen pri alkoholizmu ($F(2, 1778) = 0,948$, $p = 0,39$). Z uporabo Tukey post-hoc testa pa smo pridobili rezultate, razvidne iz tabele 8.

Tabela 8: Razlike v stališčih glede varnostnih pojavov prebivalcev in policistov v urbanih, suburbanih in ruralnih okoljih

Odklonjena spremenljivka	Skupina (neodvisna spremenljivka)	M	S. O.	Analiza variance	
				Urbano okolje	Suburbano okolje
Točenje alkohola mladostnim osebam	Urbano	3,31	1,19		
	Suburbano	3,05	1,16	0,00*	
	Ruralno	2,84	1,10	0,00*	0,05
Točenje alkohola pijanim osebam	Urbano	3,57	1,15		
	Suburbano	3,42	1,12	0,09	
	Ruralno	3,35	1,12	0,01*	0,70
Pijančevanje na javnih mestih	Urbano	3,39	1,19		
	Suburbano	2,89	1,17	0,00*	
	Ruralno	2,75	1,11	0,00*	0,28
Kajenje marihuane na javnih mestih	Urbano	3,17	1,23		
	Suburbano	2,65	1,25	0,00*	
	Ruralno	2,52	1,10	0,00*	0,37
Preprodaja drog	Urbano	3,38	1,25		
	Suburbano	2,85	1,32	0,00*	
	Ruralno	2,63	1,19	0,00*	0,07
Kopičenje smeti na javnih mestih	Urbano	3,13	1,19		
	Suburbano	2,62	1,16	0,00*	
	Ruralno	2,60	1,21	0,00*	0,99
Hrup ali glasna glasba iz lokalov	Urbano	2,74	1,16		
	Suburbano	2,16	1,04	0,00*	
	Ruralno	2,19	1,05	0,00*	0,93
Hrup ali glasna glasba z zasebnih zabav	Urbano	2,56	1,11		
	Suburbano	2,11	0,96	0,00*	
	Ruralno	2,14	1,03	0,00*	0,95
Prireditve na prostem ponoči	Urbano	2,41	1,10		
	Suburbano	2,01	0,93	0,00*	
	Ruralno	2,07	1,01	0,00*	0,73
Begunci	Urbano	2,30	1,33		
	Suburbano	1,70	1,09	0,00*	
	Ruralno	2,26	1,32	0,90	0,00*
Tuji delavci	Urbano	2,33	1,22		
	Suburbano	1,99	1,13	0,00*	
	Ruralno	2,22	1,12	0,26	0,03*
Migranti	Urbano	2,30	1,31		
	Suburbano	1,74	1,09	0,00*	
	Ruralno	2,19	1,26	0,33	0,00*

Berači in klateži	Urbano	2,62	1,27		
	Suburbano	1,75	1,02	0,00*	
	Ruralno	1,87	1,00	0,00*	0,36
Turisti	Urbano	1,98	1,16		
	Suburbano	1,83	1,10	0,09	
	Ruralno	2,13	1,19	0,11	0,00*
Priladniki drugih narodnosti ali kultur	Urbano	2,43	1,24		
	Suburbano	2,03	1,09	0,00*	
	Ruralno	2,20	1,15	0,00*	0,16
Korupcija	Urbano	3,37	1,33		
	Suburbano	2,72	1,29	0,00*	
	Ruralno	2,66	1,20	0,00*	0,84
Gospodarsko nazadovanje	Urbano	3,21	1,25		
	Suburbano	2,76	1,21	0,00*	
	Ruralno	2,93	1,10	0,00*	0,15
Brezposelnost	Urbano	3,65	1,14		
	Suburbano	3,04	1,17	0,00*	
	Ruralno	3,27	1,05	0,00*	0,02*
Revščina	Urbano	3,48	1,16		
	Suburbano	2,84	1,10	0,00*	
	Ruralno	3,08	1,06	0,00*	0,02*
Nasilje v družini	Urbano	3,18	1,18		
	Suburbano	2,61	1,18	0,00*	
	Ruralno	2,74	1,07	0,00*	0,31
Skupine mladostnikov, ki se zbirajo na določenem območju	Urbano	2,86	1,19		
	Suburbano	2,37	1,13	0,00*	
	Ruralno	2,39	1,06	0,00*	0,97
Prostaško ogovarjanje	Urbano	2,75	1,21		
	Suburbano	2,12	1,11	0,00*	
	Ruralno	2,21	1,01	0,00*	0,58
Vandalizem	Urbano	3,12	1,20		
	Suburbano	2,31	1,19	0,00*	
	Ruralno	2,52	1,12	0,00*	0,05*
Nasilje na ulici	Urbano	2,64	1,24		
	Suburbano	1,83	1,04	0,00*	
	Ruralno	1,84	0,93	0,00*	0,99
Organizirana kriminaliteta	Urbano	2,91	1,25		
	Suburbano	2,09	1,2	0,00*	
	Ruralno	2,26	1,12	0,00*	0,17
Prostitucija	Urbano	2,16	1,17		
	Suburbano	1,55	0,88	0,00*	
	Ruralno	1,57	0,86	0,00*	0,98

Spolni napadi/posilstva	Urbano	2,15	1,20		
	Suburbano	1,46	0,84	0,00*	
	Ruralno	1,47	0,76	0,00*	0,99
Divjanje z avtomobili	Urbano	3,38	1,18		
	Suburbano	3,02	1,17	0,00*	
	Ruralno	2,96	1,07	0,00*	0,74
Nepravilno parkiranje	Urbano	3,37	1,16		
	Suburbano	2,82	1,23	0,00*	
	Ruralno	2,77	1,09	0,00*	0,86
Tatvine	Urbano	3,42	1,14		
	Suburbano	2,90	1,20	0,00*	
	Ruralno	3,05	1,03	0,00*	0,20
Ropi	Urbano	2,70	1,24		
	Suburbano	1,94	1,10	0,00*	
	Ruralno	1,95	0,95	0,00*	0,98
Vlomi	Urbano	3,34	1,17		
	Suburbano	2,95	1,27	0,00*	
	Ruralno	3,01	1,10	0,00*	0,80
Propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti	Urbano	3,10	1,22		
	Suburbano	2,63	1,18	0,00*	
	Ruralno	2,93	1,09	0,05*	0,00*
Onesnaženost naravnega okolja	Urbano	3,08	1,19		
	Suburbano	2,58	1,09	0,000*	
	Ruralno	2,61	1,10	0,000*	0,96
Grafiti	Urbano	2,65	1,17		
	Suburbano	1,76	0,90	0,00*	
	Ruralno	1,94	0,94	0,00*	0,08
Zapuščeni avtomobili	Urbano	2,34	1,14		
	Suburbano	1,90	1,05	0,00*	
	Ruralno	1,93	0,95	0,00*	0,93
Odvržene narkomanske igle	Urbano	2,78	1,34		
	Suburbano	2,10	1,24	0,00*	
	Ruralno	1,79	1,00	0,00*	0,00*

Lestvica: 1 – sploh ni problem, 5 – zelo velik problem.

* Skupine se med seboj v povprečju statistično razlikujejo pri stopnji značilnosti 0,05.

Statistično značilne razlike v zaznavanju varnostnih pojavov pri vseh treh skupinah so se pokazale v zvezi s petimi dejavniki ogrožanja varnosti, in sicer z brezposelnostjo, revščino, vandalizmom, propadlimi in zanemarjenimi stanovanjskimi in poslovnimi objekti ter odvrženimi narkomanskimi iglami. Anketirani prebivalci in policisti v urbanih okoljih so vse navedene varnostne pojave ocenili za bolj ogrožajoče kot anketiranci v suburbanih in ruralnih okoljih (najvišja aritmetična sredina).

Primerjava populacije urbanih in suburbanih okolij je pokazala, da statistično značilne razlike obstajajo pri 89,2 % vseh pojavov (tj. pri 33 pojavih). Po primerjavi populacije urbanih in ruralnih okolij pa se je izkazalo, da se statistično značilne razlike pojavljajo pri 94,6 % vseh pojavov (tj. pri 35 pojavih). Nazadnje, primerjava populacije suburbanih in ruralnih okolij kaže, da statistično značilne razlike obstajajo pri 25,7 % vseh pojavov (tj. pri 9 pojavih). Na podlagi tega lahko ugotovimo, da so zaznave suburbane populacije bližje zaznavam ruralne populacije kot pa zaznavam populacije urbanih okolij. Rezultati opravljenih analiz so predstavljeni in obrazloženi v zaključnem delu tega poglavja.

4 Razprava in sklep

Rezultati raziskav kažejo, da se prebivalci Slovenije praviloma počutijo varno. Delež anketirancev, ki se počuti varno, se namreč vseskozi giblje nad 70 %, v posameznih letih pa je celo presegel 80 %. V analizi smo različne pojave, ki jih anketiranci zaznavajo kot dejavnike ogrožanja varnosti, razvrstili od najbolj do najmanj ogrožajočega pojava, hkrati pa smo pridobljene podatke primerjali glede na spol in življenjsko oziroma delovno okolje, čeprav je treba poudariti, da je na petstopenjski lestvici (1 – sploh ni problem; 5 – zelo velik problem) le malo pojavov, pri katerih je aritmetična sredina preseгла 3, še težje pa je najti pojave, katerih aritmetična sredina se je približala 4. Večina vrednosti se je gibal nekje med 2,5 in 3, kar pravzaprav govori v prid zgoraj predstavljeni ugotovitvi, da se prebivalci Slovenije na splošno počutijo varno. Podrobnejša analiza ugotovitev opravljenih raziskav kaže, da je javnost v preteklih 25 letih menila, da so nevojaški dejavniki predstavljali ključne vire ogrožanja varnosti. Pri tem izstopajo zlasti pojavi, povezani s socialnoekonomskimi razmerami (brezposelnost, revščina, ekonomske težave). Po drugi strani pa terorizem in vojaške grožnje po mnenju javnosti običajno ne predstavljajo resnih virov ogrožanja varnosti.

Raziskava, opravljena leta 2017, je pokazala, da anketiranci sicer še vedno izpostavljajo enake varnostne pojave, vendar jim ne pripisujejo več tako velikega pomena kot leta 2011. Iz primerjave 31 varnostnih pojavov, ki so jih anketiranci ocenjevali tako leta 2011 kot tudi leta 2017, je namreč razvidno, da je njihovo stališče ostalo nespremenjeno le v zvezi s štirimi pojavi, in sicer s prireditvami na prostem ponoči, berači in klateži, nepravilnim parkiranjem in onesnaženostjo naravnega

okolja. Po drugi strani pa so po mnenju anketirancev le trije pojavi (in sicer turisti, pripadniki drugih narodnosti ali kultur ter propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti) pomenili večjo grožnjo varnosti kot leta 2011. Anketiranci so večini pojavov (24) pripisali manjši pomen kot leta 2011. Do podobnega sklepa lahko pridemo tudi na podlagi primerjave rezultatov, ki smo jih pridobili z ločeno analizo odgovorov prebivalcev na eni in policistov na drugi strani, saj gre pri večini spremenljivk za statistično značilen upad zaznavanja posameznih pojavov kot problematičnih v lokalni skupnosti.

Nedavne raziskave kažejo na precej jasno razliko med zaznavami groženj pri prebivalcih in policistih, čeprav na splošno velja, da bi si morali policisti prizadevati za to, da bi razumeli potrebe in pričakovanja prebivalcev na področju varnosti. Prav tako so se pokazale statistično značilne razlike med zaznavami varnostnih pojavov, o katerih so poročali prebivalci urbanih, suburbanih in ruralnih okolij. Tako prebivalci kot tudi policisti iz urbanih okolij so varnostnim pojavom na splošno pripisali večjo težo kot anketiranci iz suburbanih in ruralnih okolij.

Občutek (ne)varnosti temelji na subjektivnih ocenah. Te se lahko močno razlikujejo in so odvisne od spola in starosti ter geografskih, političnih, socialnih, poklicnih, kulturnih in drugih dejavnikov. Zato se krepí prepričanje, da je pojem človekove varnosti v praksi dejansko »živ« ne glede na to, ali ga državne in lokalne oblasti zavestno upoštevajo v procesih oblikovanja varnostne politike in odločanja.

Dihotomijo med urbanih in ruralnim vidikom varnostne problematike bi bilo zagotovo treba bolj poglobljeno preučiti. Ugotovitve raziskav namreč kažejo, da so stališča prebivalcev suburbanih okolij bolj podobna stališčem prebivalcev ruralnih kot pa prebivalcem urbanih okolij. Vendar za zdaj še ni jasno, kateri dejavniki prispevajo k nastanku teh razlik. Lahko zgolj predpostavljamo, da suburbana okolja niso enaka in da so nekatere lastnosti določenih delov suburbanih okolij enake ali podobne urbanemu okolju, nekatere pa ruralnemu. To je tudi izziv za nadaljnje raziskovanje v okviru programske skupine, ki se ukvarja z dihotomijo urbano/ruralno na področju varnosti.

Literatura

- Buzan, B., Wæver, O. in Wilde, J. D. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder & London: Lynne Rienner Publishers.
- Grizold, A. in Bučar, B. (2011). Izzivi sodobne varnosti: Od nacionalne in mednarodne do človekove varnosti. *Teorija in praksa*, 48(4), 827–851.
- Hafner Fink, M. in Malešič, M. (2016). *Slovensko javno mnenje 2015: Mednarodna raziskava Stališča o delu (ISSP 2015), Mednarodna raziskava Stališča o vlogi države (ISSP 2016), Ogledalo javnega mnenja in raziskava Stališča o varnosti* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM15_V1
- Hafner-Fink, M., Štebe, J., Malnar, B., Uhan, S., Kurdija, S. in Malešič, M. (2013). *Slovensko javno mnenje 2012/1: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti, Mednarodna raziskava o družini in spreminjanju spolnih vlog IV., Primerjalna raziskava volilnih sistemov CSES V. in Longitudinalni program SJM 2012* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM121_V1
- Jelušič, L. et al. (2005). *Slovensko javno mnenje 2005/2: Nacionalna in mednarodna varnost (CRP Znanje za varnost in mir in Mednarodna dovoljna raziskava* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM052_V1
- Malešič, M. et al. (2007). *Slovensko javno mnenje 2007: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti; vojaški poklici* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM07_V1
- Malešič, M. et al. (2009). *Slovensko javno mnenje 2009/2: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM092_V1
- Malešič, M. in Vegič, V. (2007). Javno mnenje o varnostnih temah: Splet naključij ali dosleden vzorec? *Teorija in praksa*, 44(1/2), 49–66.
- Malešič, M. in Vegič, V. (2009). Slovene public opinion about security issues: A coincidence or a consistent pattern? V G. Caforio (ur.), *Advances in Military Sociology: Essays in Honour of Charles C. Moskos* (str. 99–119). Bingley: Emerald.
- Merton, R. K. (1995). The Thomas theorem and the Matthew effect. *Social Forces*, 74(2), 379–424.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Tominc, B. in Jere, M. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP (V5-1038 A): Poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Page, B. I. in Shapiro, R. Y. (1983). Effects of public opinion on policy. *The American Political Science Review*, (77)1, 175–190.
- Pavone, V., Degli-Esposti, S. in Santiago, E. (2015). *Key factors affecting public acceptance and acceptability of SOSTs*. Pridobljeno na https://www.academia.edu/4921643/D2.4_Key_factors_affecting_public_acceptance_and_acceptability_of_SOSTs
- Pilger, J. (13. 5. 2014). In Ukraine, the US is dragging us towards war with Russia. *The Guardian*. Pridobljeno na <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/may/13/ukraine-us-war-russia-john-pilger>
- Prezelj, I. (2005). *Nacionalni sistemi kriznega menedžmenta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Scott, J. in Marshall, G. (2009). *A dictionary of sociology* (3rd ed.). Oxford, New York: Oxford University Press.
- Smith, S. (2002). The contested concept of security. V S. Smith (ur.), *The concept of security before and after September 11 (RSIS Working Paper, No. 23)*. Singapur: Nanyang Technological University. Pridobljeno na http://dr.ntu.edu.sg/bitstream/handle/10220/4423/RSIS-WORKPAPER_31.pdf?sequence=1
- Sotlar, A. (2008). Od globalne varnosti do individualne (ne)varnosti. *Delo in varnost*, 53(6), 8–16.

- Sotlar, A. (2015). Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: Zbornik prispevkov* (str. 26–33). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Tominc, B. in Sotlar, A. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.
- Tominc, B. in Sotlar, A. (2017). Trendi percepcije javnosti do virov ogrožanja v lokalni skupnosti. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – Izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: Konferenčni zbornik* (str. 17–25). Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Pridobljeno na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/300>
- Tominc, B. in Sotlar, A. (2018). Ni pomembno, kaj je res, ampak kar ljudje verjamejo, da je res – stabilnost javnega mnenja o virih ogrožanja. V G. Meško, A. Sotlar in B. Lobnikar (ur.), *4. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Sklepne ugotovitve raziskovanja (2015–2018): Konferenčni zbornik* (str. 73–104). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Toš, N. et al. (1994). *Slovensko javno mnenje 1994/5: Nacionalna varnost in mednarodni odnosi* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM945_V1
- Toš, N. et al. (1999). *Slovensko javno mnenje 1999/1: Demokratizacija v vzhodno-evropskih državah (mednarodna raziskava) in Nacionalna varnost* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM991_V1
- Toš, N. et al. (2001). *Slovensko javno mnenje 2001/3: Raziskava o zdravlju in zdravstvu IV. in Raziskava o obrambi in varnosti* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM013_V1
- Toš, N. et al. (2003). *Slovensko javno mnenje 2003/3: Nacionalna in mednarodna varnost; Vojaški poklic* [datoteka kodirne knjige]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. Pridobljeno na https://doi.org/10.17898/ADP_SJM033_V1
- Wæver, O. (2004). *Aberystwyth, Paris, Copenhagen: New 'schools' in security theory and their origins between core and periphery*. Pridobljeno na <https://edoc.site/queue/40010349-ole-waever-aberystwyth-paris-en-new-schools-in-security-theory-and-their-origins-between-core-and-peripherypdf-pdf-free.html>
- Williams, P. D. (2008). Security studies: An introduction. V P. D. Williams (ur.), *Security studies: An introduction* (1st ed.) (str. 1–10). New York: Routledge.
- Williams, P. D. (2012). Security studies: An introduction. V P. D. Williams (ur.), *Security studies: An introduction* (2nd ed.) (str. 1–12). New York: Routledge.
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2017). *Strokovna izhodišča za leto 2018*. Pridobljeno na https://www.ess.gov.si/_files/10610/Strokovna%20izhodišča_2018.pdf

